

Lausunto

21.05.2026

Asia: VN/36541/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan julkisuuslain salassapitoaikojen merkittävää pidentämistä kansalliseen turvallisuuteen ja ulkopoliittikkaan liittyvien asiakirjojen osalta. Katsomme, että näille muutoksille esitetyt perustelut jäävät osin abstrakteiksi eivätkä riittävästi huomioi vaikutuksia vastuulliseen historiantutkimukseen, akateemiseen vapauteen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lausuntomme mukaan nykyisetkin salassapitoajat ovat pitkiä, eivätkä perustelut niiden pidentämiselle ole riittävät. Erytystä huolta herättää se, että muutokset kaventaisivat tutkimuksen ja demokraattisen keskustelun tietopohjaa aikana, jolloin avoimen yhteiskunnan ja sen edellyttämän keskustelun edellytykset uhkaavat heikentyä.

Hallituksen esitykseen liittyy lukuisia toimenpiteitä, joiden vaikuttimena on kansainvälisen toimintaympäristön muutos, ja sen aiheuttavat uudet turvallisuusuhat. Myös Suomen turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut NATO-jäsenyyden myötä ja sekin vaikuttaa uuden sääntelyn tarpeeseen. Tässä lausunnossa kiinnitämme huomiota kuitenkin ainoastaan yhteen lainsäädännön alueeseen, julkisuuslakiin, johon on ehdotettu useita demokratiaan kuuluvien peruseriaatteiden näkökulmasta ongelmallisia muutoksia.

Ulkoministeriön yhteistyössä sisäministeriön kanssa tältä osin valmistelemassa esityksessä ehdotetaan julkisuuslakia muutettavaksi siten, että valtion turvallisuuden ylläpitämiseksi salassa pidettäväksi säädetyn tiedon salassapitoaika olisi 60 vuotta ja perinteisen ulkopoliittikan keskeiseen toimialueeseen kuuluvien asiakirjojen osalta salassapitoaika pidennettäisiin 25 vuodesta 40 vuoteen.

Julkisuuslain kohdalla ehdotettu salassapitoajan pidentäminen turvaisi esityksen mukaan ulkoministeriön TP Utvan sekä tasavallan presidentin ja tasavallan presidentin kanslian asiakirjojen välttämättömän salassapidon. Esityksen mukaan 25 vuoden aika on liian lyhyt ottaen huomioon, että asiakirjoista voi päätellä Suomea koskevia haavoittuvuuksia. Pidempi salassapitoaika suojaisi samalla viranomaisten, mukaan lukien diplomaattien, toimintaedellytyksiä. Muutosten negatiivisia vaikutuksia ei kuitenkaan arvioida.

Sisäministeriön toimialueella muutos tarkoittaisi mahdollisuutta salata kansalliseen turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja nykyistä pidemmän aikaa. Suojelupoliisin osalta kyse olisi nykyisin valtioneuvoston päätökseen perustuvan käytännön saattamisesta lain tasolle siten, että salassapitoaika olisi jatkossa 60 vuotta. Esityksen mukaan pidempi salassapitoaika suojaisi viranomaisten toimintaedellytyksiä sekä Suomessa että erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Esityksen mukaan muuttuneessa turvallisuusympäristössä julkisen viranomaistiedon epäasiallisen hyödyntämisen riskit ovat kasvaneet. Tällöin salassapitoaikojen pidentämisellä voitaisiin vaikuttaa myönteisesti Suomen kansainvälisesti etujen ja myös maineen turvaamiseen. Vaikka esityksen perustelut ovatkin näiltä osin ymmärrettäviä, niiden tarkastelu suhteessa muihin oikeushyviin on jäänyt vaillinaiseksi. Esityksessä ei riittävästi arvioida, ovatko ehdotetut yleiset salassapitoaikojen pidennykset oikeasuhtaisia suhteessa tavoiteltuihin turvallisuusetiin.

Perustelut jäävät osin yleisluontoisiksi eikä niiden tueksi esitetä tarkempaa vaikutusarviota tai konkreettisia esimerkkejä siitä, miksi nykyiset salassapitoajat eivät olisi riittäviä. Esitetyt perustelut liikkuvat hyvin abstraktilla ja osin jopa spekulatiivisella tasolla, eivätkä ole arviomme mukaan vakuuttavia. Nykyiselläänkin määräajat ovat sangen pitkiä. Esityksessä ei kuitenkaan arvioida, miten muutokset vaikuttaisivat yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Käsityksemme mukaan salassapidon pidentämiseen ei ole perusteita ja salassapidon pidentäminen vaikuttaisi välittömästi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ulkopoliittikaan kohdistuvan tutkimuksen edellytyksiin niitä rajoittaen. Aikana, jolloin akateemiseen vapauteen, samalla ja sitä kautta yhteiskunnalliseen keskusteluun on yritetty vaikuttaa monin politiikkatoimin, on tärkeää arvioida erityisen huolellisesti julkisen ja salassa pidettävän tiedon välistä tasapainoa.

Näkemyksemme mukaan nykyinen oikeustila on julkisuuslain osalta ehdotettua parempi lainsäädännöllinen ratkaisu. Katsomme, ettei esityksessä ole osoitettu sellaisia välttämättömiä ja oikeasuhtaisia perusteita, jotka oikeuttaisivat näin merkittävän salassapitoaikojen yleisen pidentämisen.

Kinanen Mikael

Historioitsijat ilman rajoja Suomessa ry - Yhdistyksen hallitus